

tischen achtergrond der Heilige Schrift saam; doch kan hier niet verder besproken. Miltons opinie uit zijn *Paradise lost* is even als het Theosopheem van Von Baader bekend. Slechts kan aangestipt, dat bij de grensbepaling tusschen het leelijke en afgrijselijke met dit zinken in schoonheid zal te rekenen zijn. Waar nog niets dan achteruitgang van vroeger schoon plaats heeft, ontstaat het leelijke. Zoodra een tegenovergesteld beginsel actief werken gaat, ontstaat er een sporadische anticipatie van het helsche en afgrijselijke; dat echter zijn eigenlijk gebied eerst vindt in de dingen, die onder de aarde zijn, in de *καταχθόνια*. Men verkrijgt dan de *ἐπουράνια* voor het heerlijke, de *ἐπίγεια* voor het schoone en leelijke en de *καταχθόνια* voor het afgrijselijke. Wat de Serafs in Jesaja 6:3 uitroepen: „De gansche aarde is van zijn heerlijkheid vol,” moet verstaan in den zin van Psalm 8: 2: „Hoe heerlijk is uw naam op de gansche aarde”; en stelt de zaak voor, niet gelijk de mensch ze ziet, maar gelijk ze voor God en zijn Serafs is.

<sup>33)</sup> Het anthropocentrisch karakter van deze schepping staat in de Heilige Schrift overal op den voorgrond. Het is zooals onze Confessie in Art. 12 zegt, dat God alle schepsels schiep en onderhoudt „om den mensch te dienen, ten einde de mensch zijn God diene.” Gen. 1: 27 v. v. Psalm 8: 5 v. v. laten dienaangaande geen twijfel.

<sup>34)</sup> Cf. Jesaja 33: 17 en Psalm 45: 3. In de Openbaringen wordt ons dan ook in schitterende trekken altoos weer dat beeld van den Messias in zijn heerlijkheid voorgehouden. Hij, de Christus zelf, wil ons boeien. Van een teekening van Maria's schoon is in de Schrift geen sprake. Iets wat allerminst gezegd wordt, om aan de schilderkunst het heerlijk voorwerp van heilig vrouwenschoon in de vermenging van moederlijke weelde en maagdelijke schuchterheid te ontstelen; maar om protest in te dienen tegen elk pogen, om het ideaal van menscheeljk schoon in het rijk der heerlijkheid van den Christus op Maria over te brengen.

<sup>35)</sup> Spreuken 16: 4. Van canon wordt hier gesproken met het oog op den bekenden canon van Polycletus. Cf. BRUNN, *Geschichte der Griech. Künstler*, Th. I, p. 219, gecit. bij ZIMMERMANN, *Gesch. der Aesthetic*, p. 118. Interessant is G. PORTIG, *Das Christusbild in der Tonkunst*, Heilbronn. Henninger 1883.

<sup>36)</sup> De Schrift zelve gebruikt deze uitdrukking: „De heerlijkheid die Ik op u gelegd had”, Ezechiël 16: 14. Dat Gode de eere en de heerlijkheid door zijn schepsel moet worden teruggegeven is doorlopend Schriftvermaan, en ligt saamgevat in het begrip, Jesaja 66: 5: „Dat de Heere heerlijk worde!”, dat, hoewel op verkeerde lippen gelegd, toch de zaak juist en scherp weergeeft. Cf. Openbaring 11: 13; 14: 7; 19: 1 cet.

<sup>37)</sup> Spreuken 8: 30, 31. Wat hier van de חֵכְמָה gezegd wordt, geldt niet een abstract begrip van wijsheid, maar een Wijsheid, die „zich vermaken kan” en dus persoonlijk gedacht is.

<sup>38)</sup> De begrippen van welbehagen en welgevallen worden gemeenlijk nog te veel als lust aan het arbitraire opgevat. Tel est mon bon plaisir. Toch is dit geheel onjuist. Er ligt wel ter dege het denkbeeld van lust, behagen, genot, vermaak en toeneiging in. De Hebreeuwsche woorden רצה en vooral תפן spreken dit zelfs sterk uit: en de huwelijksidée, die heel de Schrift doorspeelt, laat hier geen uitweg. Het sterkst komt dit uit in de uitspraak: „Gij zijt mijn geliefde